

СТУДЕНТСКА ДУМА

Броя 5 лв.	Издание на Студентското Дружество при Висшето Търговско Училище Отговорен редакторъ: Коста Траяновъ.	Урежда редакционенъ комитетъ
---------------	---	------------------------------------

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. * * * — Януарската сесия.
2. Тр. Хр. Трифоновъ — студентъ — Българското студентство и Македония.
3. К. Траяновъ — студентъ — Акционерното дѣло у насъ.
4. Бойчо Бойчевъ — Лука Пачноли.
5. Търг. Инженеръ П. Куртевъ — Теория за работническата заплата.
6. К. Хр. Стояновъ — студентъ — Горско стопанство.
7. Ст. Цановъ — студентъ — Значението на ж. п. посредникъ за
търговския пазаръ.
8. Т. Баевъ — студентъ — Измѣнение въ разпредѣлението на ка-
чествата въглища на държавнитѣ каменовъглени мини
въ Владайско — Мошинско — Пернишката котловина.
9. Б. п. Ивановъ — студентъ — Общъ прегледъ на народното ни
стопанство презъ 1929 г.
10. Б. Преславски — Нашитѣ професори.
11. * * * — Студентски вѣсти.

ВАРНА

Печатница „Свѣтлина“, ул. Гургулятъ № 8.

1930 год.

За сведение!

„Студентска дума“ излиза ежемесечно най-малко в една кола.

За доброто ѝ списване редакционният комитет е взелъ съгласието на видни авторитети изъ стопанството, финанситъ, счетоводството и др. отрасли да сътрудничатъ въ описанието.

Годишниятъ му абонаментъ за студенти е 20 лева, за не студенти 50 лева, а за почетнитъ абонати 100 лв., обаче, тѣ получаватъ луксозни издания. Единъ брой коштува 5 лева.

Всички справки, писма, дописки и пр. се адресиратъ до канцеларията на Студентското Д-во при Търг. Академия — Варна.

Редакционниятъ комитетъ се извинява предъ читателитъ-абонати, че настоящия брой на „Студентска дума“ закъснѣ, поради Коледната ваканция и вмѣсто на 26 Януарий излѣзе на 7 Февруарий.

Следующиятъ 5 брой ще закъснѣ по същата причина, тъй като отъ 15 т. м. започва семестриалната ни ваканция. Той ще излѣзе къмъ 7 Мартъ.

СТУДЕНТСКА ДУМА

Броя 5 лв.	Издание на Студентското Дружество при Висшето Търговско Училище Отговорен редакторъ: Коста Траяновъ.	Урежда редакционенъ комитетъ
---------------	---	------------------------------------

ЯНУАРСКАТА СЕСИЯ

Съ какво нетърпение, съ какъв интерес я очаквахме всички! Чрезъ нея ние целяхме да се улеснимъ въ ликвидиране на време съ изпититъ си и главно да дадемъ възможностъ на свършилнитъ занятията си колеги, да взематъ дипломъ и тутакси се настанятъ на работа.

Тая сесия, предвидъ претрупаната програма на нашата Академия, се чувствава като една належаща необходимостъ и затова студентството години наредъ се бори за зодоволяването ѝ.

По-малката година, то направи своитъ изявления предъ Почитаемия Академически Съветъ и най-настоятелно поиска даване на Януарската сесия.

Разбира се, нашитъ «стари колеги», като сами се наричатъ г-да професоритъ и преподавателитъ ни, не останата глухи къмъ общия студентски новикъ. Обаче, даде се сесия само за V семестръ, която биде одобрена отъ Министерството на Просвѣтата и просъществува две години.

Макаръ нашата целъ да бѣше постигната на половина, Януарската сесия и при това положение не бѣше безъ значение. Напротивъ, тя напълно улесняваше студентитъ отъ V семестръ да ликвидиратъ съ изпититъ си отъ втората година, за да могатъ да се явятъ на дипломнитъ. Но причини независащи отъ насъ, ни заставиха да подновимъ исканията си, въ смисълъ, сесията да бѣде обща за всички семестри. Една отъ най-важнитъ причини е, че на свършилнитъ имъ предстои военна служба, безъ отслужването на която не могатъ се настани на държавна работа. И ако тѣ сж безъ дипломъ, то тѣхното фактическо свършване на Академията се протака още нѣколко години, а военната имъ служба бива две

години, докато при дипломъ е единадесетъ месеци.

Друга причина е самата програма, която предвижда дълга дипломни изпити, които при редовно посещение на лекциитъ, въ никой случай не могатъ се взе на два пѣти, нежсли наведнажъ. Ако има изключения въ случая, тѣ не сж мѣрдовни.

Почитаемиятъ Академически Съветъ и той пѣтъ възприе присъгдѣе нашитъ искания и изпрати решението си въ Министерството на Просвѣтата.

Като гргъмъ отъ ясно небе за него и особено за насъ бѣше отговорътъ, който не само че не удовлетворяваше исканията ни, но отне съществуващата до сега сесия за V семестръ. Значи вмѣсто вѣжди да изпиемъ, очи извадимъ. И то по чия вина? Естествено, по вината на хората въ Министерството, които по недоглеждане на чл. 225 алинея 2 отъ Закона за висшитъ стопански училища, сж допуснали дадената вече сесия противозаконно. Жалко. Обаче, следъ многократнитъ настоявания на г-нъ Ректора и Студентското д-во, Министерството склони да се произведе за последенъ пѣтъ тая сесия, макаръ и по-късно, при старото си положение.

На всеки случай ние не ще спремъ борбата. Нашъ дългъ се налага да разчистимъ сѣжнитъ въ пѣтия на иднитъ випуски, още повече, че исканията ни сж справедливи и основателни, тѣй като такава сесия е дадена на Свободния университетъ. Тогава не остава нищо друго, освенъ колкото се може по скоро да се извѣрни закона.

Почитаемиятъ Академически Съветъ нека си вземе бележка.

«СТУДЕНТСКА ДУМА»

Трифонъ Хр Трифоновъ — студентъ.

Българското студентство и Македония.

Българското студентство, организирано въ своя националенъ съюзъ, винаги е проявявало живъ интересъ къмъ въпроситѣ свързани съ участвата на останалитѣ подъ чужда властъ българи. Дейността му въ тая областъ, ако и инцидентна, извиквана отъ разни поводи, е донасяла своитѣ резултати.

Но да се сложи една системностъ и координация въ тази дейностъ и да може тя да се легализира предъ обществото, при Българския Националенъ Студентски Съюзъ се образува „Бюро за защита националната кауза“, което работи и устоява интереситѣ на българскитѣ малцинства и тѣхнитѣ права, предвидени отъ договоритѣ за миръ. Това Бюро се състои отъ четири отдѣла — за Македония, за Тракия, за Добруджа и отдѣлъ за Западнитѣ покрайнини.

Най-голяма и тежка задача се пада на отдѣла за Македония. Никжде българитѣ не сж така зле поставени, никжде не сж подложни подъ такъвъ жестокъ и варварски режимъ, както тоя на нашитѣ западни и югозападни съседи. Да хвърля свѣтлина върху непоносимото положение на македонскитѣ българи и въ тая свѣтлина да бжде видена отъ европейския свѣтъ картината на това „културно“ варварство, на тая модерна инквизиция. Да се разбулватъ заблуденията всрѣдъ чуждото обществено мнение, създавани и поддържани отъ една голѣма планомѣрна и богата съ всички срѣдства пропаганда.

Наистина, не е лесна задача.

Българското студентство има широки културни връзки съ своитѣ колеги и съ видни държавници въ всички европейски страни.

Използувайки тия връзки, македонската кауза може да бжде представена въ нейната яснота и сжщностъ. И по тоя начинъ лостътъ на бждащото — утрешнитѣ управници и духовни водачи на своитѣ народи ще бждатъ най-добре запознати и най-точно освѣтлени по македонския въпросъ.

Новосъздаденото бюро има да изиграе именно тая важна роль, служейки си съ всички легални срѣдства, а най-вече съ устна и печатна пропаганда, усилията му сигурно ще се оплодотворятъ, успѣха ще зависи до голѣма степенъ, отъ подкрепата, която ще намѣри извънъ собствената си срѣда.

Обаче, за да може една дейностъ въ полза на

македонското движение да бжде резултатна и желаната цель постигната, ще трѣбва да се иматъ предъ видъ нѣкой обстоятелства.

Преди години бѣше основанъ Македонскитѣ Студентски Съюзъ. Задачитѣ поставени още при създаването на тоя съюзъ на македонскитѣ студенти бѣха: да изнася предъ чуждото обществено мнение непоносимото положение въ Македония — създадено следъ Ньойския договоръ и да разяснява кой е възможния и траенъ начинъ за разрешението на Македонския въпросъ, да се освободи Македония и единъ пжтъ за винаги да се усмиратъ Балканитѣ.

Програмата, която развива Македонскитѣ Студентски Съюзъ, е програма на цѣлия македонски народъ, на всички организации. А единственото и трайно разрешение на тоя въпросъ е:

Пълна политическа автономия на Македония. Но възниква въпроса: защо е предпочетена автономията предъ присъединението къмъ България? Тя е била предпочетена, затуй, че единствена тя се явява, като най-възприемливо и възможно разрешение на Македонския въпросъ и на свързанитѣ съ него сплетени международни интереси. И двата опита на България да разреши македонския въпросъ въ името на една присъединителна политика свършиха съ нещастия и катастрофи, но ведно съ туй дадоха ценни поуки за македонци и за българи, като лишентъ пжтъ доказаха правата на македонската политическа програма, че единственото разрешение на въпроса се крие въ пълната политическа автономия за Македония. Кой и колко сж се поучили, бждащото ще покаже.

Българската студентска младежъ, която винаги е давала и дава доказателства, че обича Македония, най-добре ще изпълни своето искрено желание да ѝ се яви на помощъ въ борбата ѝ за освобождение, като възприеме и тя сжщото направление на дейностъ, винаги въ разбирателство съ македонската студентска младежъ въ чужбина, която търси подкрепа и на чуждото обществено мнение за тази освободителна програма. Една подобна дейностъ, една подобна подкрепа отъ страна на българското студентство ще бжде отъ голѣмо значение за успѣха на борбата за извоюване по свѣтли бджини на нашето племе.

К. Траяновъ — студентъ.

Акционерното дѣло у насъ.

Акционерното дѣло въ странство и у насъ е неразривно свързано съ историята на капитализма. Днесъ акционерната форма на дружествено предприятие се ползува съ широко разпространение при капиталистическия строй. Нѣма областъ отъ стопанската деятелностъ въ която да не сж застъпени акционернитѣ дружества. Тѣ сж най-крупнитѣ предприятия въ свѣта, които стоятъ начело на стопанския напредѣкъ въ усъвършенствуванята на техниката, производството и търговията.

Първитѣ дружествени предприятия трѣбва да диримъ въ Италия, защото тя най-напредъ е развила търговски връзки съ културния свѣтъ въ Ев-

ропа и Мала Азия. Обаче, за акционерни дружества може да се говори чакъ въ XIII вѣкъ, когато публичния кредитъ се засилва и узаконява. Тогава нуждающитѣ се италиянски градове — републики сж заемали пари подъ лихва, безъ опредѣленъ срокъ за изплащане. За да усигурятъ вземанията си, кредиторитѣ имъ имали право върху различни заложенитѣ държавни приходи. Използувайки тая своя привилегия тѣ се обединявали въ особени съюзи или дружества, наречени Маопі по името на колективната сума, която отпускали въ видъ на заемъ. Произходътъ на тая дума иде отъ арабското *ma-ūnah*, което значи сборъ отъ парични суми.

Най-старата Маона е тая от 1235 г. въ Centa. Друга подобна ней е Хиоската, състояща се от 21 генуезци, които финансирани експедицията за завладяването на остров Хиосъ. Тия Маони сж били зачатък на акционерни дружества, въпреки, че нѣкой учени като Sieveking, отричатъ това. Сжщински акционерни дружества се явяватъ два вѣка по-късно въ лицето на голѣмитѣ мореплавателни компании, каквато е била The English East India Company, съ монополъ надъ търговията въ далечния изтокъ.

Споредъ Lehmann, по онова време истински акционерни дружества сж се развили само въ два бранша на промишлеността — мелничарството и минното дѣло. Следъ откриването на Новия свѣтъ, акционерното дѣло се явява като едно отъ най-подходящитѣ срдѣства за успѣшното осществяване на огромнитѣ предприятия въ областта на транспорта и търговията.

Презъ 1602 год. се образува Холандска Източна Компания, съ основенъ капиталъ 6½ милиона холандски гулдена, раздѣленъ на части, наречени „partije“. Думата акция (actio) добива гражданственостъ въ последствие. По примѣра на тѣзи компании, които просуществовали две столѣтия, се образуватъ Южно-морското Дружество (1711 г.) Compagnie des Indes (1719 год.) и още много други. Обаче, едва въ срѣдата на XIX вѣкъ и въ началото на XX — акционерното дѣло достига своя апогей не само на континента, но и въ новитѣ земи. Съвремениятъ стопански и технически напредѣкъ на човѣчеството се дължи до голѣма степенъ и нему. Но за да се наложи като мощенъ факторъ, който успѣ да завладѣе всички отрасли на стопанския животъ, акционерното дѣло биде подпомогнато отъ организацията на кредита.

Идеолози на акционерното дѣло сж R. Fischer, Lehmann и др. *Сегашното акционерно дружество е действующе подъ своя собствена фирма сдружение съ опредѣленъ капиталъ, размѣра на който е уставно фиксирана, общо вложена сума, раздѣлена на дѣлове или акции съ обозначена номинална стойностъ. Членоветѣ му сж отговорни само съответно стойността на направенитѣ отъ тѣхъ вноски и участвуватъ въ печалбитѣ на дружеството пропорционално съ вложената имъ частъ въ общия капиталъ.*

Тая дефиниция е легнала въ основата на търговския законъ у насъ, въ Италия, Белгия, Швеция, Германия, Швейцария и т. н. Отъ гледище на закона акционерното дружество е юридическа личностъ. Целитѣ, които то може да си постави сж най-разнообразни. Различаваме акционерни дружества съ чисто стопанска целъ и такива, които нѣматъ подобна целъ. Акционернитѣ дружества сжж както събирателнитѣ, командитнитѣ и кооперативнитѣ сж частни, колективни здружения. Частни сж, понеже собственицитѣ на капитала имъ биватъ частни физически или юридически лица а колективни, — защото се състоятъ отъ не единъ членъ. Обаче, акционернитѣ дружества се отличаватъ отъ тѣхъ по това, че почиватъ върху ограничната отговорност на членоветѣ.

Имаме нѣколко разновидности на акционерни дружества. Това сж: 1) Когато всички акции се намиратъ въ ржцетѣ на едно лице. Такова дружество е на примѣръ предприятитѣ Фридрихъ Крупъ въ Есенъ. 2) Когато членоветѣ на дружеството сж строго ограниченъ кржгъ. Това сж фамилитѣ акционерни дружества, на които акциитѣ обикновено сж

поимени, и 3) Когато, освенъ плащането на акциитѣ, членоветѣ поематъ и други задължения. Тоя типъ здружения срѣщаме въ захарната индустрия, ако акционеритѣ сж сжщевременно и доставчици на цѣкло за фабрицитѣ. Акционернитѣ дружества още биватъ прости и съставни. Прости акционерни дружества имае тогава, когато членоветѣ имъ сж физически лица и съставни когато сж юридически. Съставнитѣ акционерни дружества сж рѣдкостъ. Тѣ се осществяватъ въ форма на картели или синдикати. Образоването на акционерни дружества е необходимо при спазване предписанитѣ норми отъ закона.

Развитието на акционерното дѣло у насъ въ модерната смисълъ на думата датира отъ 1830 г., но опити за основаване на акционерни дружества намираме още преди освобождението. Първитѣ наченки въ това направление съвпадатъ съ периода на нашето национално възржждане. Отъ срѣдата на XVIII вѣкъ у българина се забелязва единъ общъ материаленъ и духовенъ подеъмъ. Развитието на подбалканскитѣ градове, като индустриални центрове за турската империя, можшия разцвѣтъ на ржчния трудъ за продоволството на многолюдната армия, честитѣ войни и възстания сж източника на стопанското ни пробуждане.

До колко е било развито акционерното дѣло тогава, може да се сжди отъ известията на „Цариградски вестникъ“, „Дунавски лебедъ“ и др. Въ 1862 год. въ Цариградъ е било основано Българско Параплувно Дружество „Провидение“, което издало 500 акции по 10 турски лири едната. Това дружество е най-голѣмото постижение на акционерното дѣло отпреди освобождението. То купило параходъ за обслужване търговията между Цариградъ, Бургазъ, Варна и Кюстенджа и по тая причина, може съ право да се счита за родоначалникъ на днешното ни Търговско Параходно Дружество. Все по сжщото време въ Самоковъ и околността му е имало 63 фабрики и 83 ливници за самоковското, прочуто тогава желѣзо. Тѣзи наченки обикновено не вирѣли за дълго. Тѣ скоро заглѣхнали предъ конкуренцията на добре организирания западноевропейски капиталъ.

Споредъ изследванията на Ст. Бочевъ, отъ 39 осществени инициативи, само три сж уцѣлѣли до освобождението, а именно: Българското Търговско Дружество въ Тулча — Варна, Печатарското Дружество „Просвѣщение“, пренесено отъ Цариградъ въ София и Странното Търговско Дружество „Напредѣкъ“ въ Плѣвненъ, което сжществува до днесъ, вече превърнато въ банка. Почти всички тия дружества сж искали да вършатъ търговия, но малкото капиталъ не имъ позволявалъ това и тѣ сж давали пари подъ лихва. Това продължило и следъ освобождението.

Години наредъ акционерното дѣло въ България е било въ застои по липса на капиталъ. Но съ течение на времето се създаватъ благоприятни условия за появата на по-голѣми акционерни, търговско-промишлени и банкови здружения. Така на примѣръ презъ периода 1890/900 год. се създаватъ редица акционерни предприятия съ помощта на наши и чужди капитали. Въ тоя периодъ се появява Захарната Фабрика въ София, Електрическитѣ трамваи, Тъкачно-памучното дружество „Принцъ Борисъ“ въ Варна и голѣмото българско предприятие за керамика „Изида“ при гара Новоселци.

Стремежътъ за създаване на акционерни дружества, особено много се засилва следъ 1900 год.

Въ 1912 год. ние вече имаме 174 такива предприятия съ номинален капиталъ 176,115,000 лева и внесенъ — 118,692,000 лева. Тая година е една отъ щастливите за акционерното дѣло въ България, защото следъ туй настъпва периодъ на затишие, който продължава цѣли петъ години. Най-голямъ брой акционерни дружества сж основани отъ 1917 год. насамъ. Тоя фактъ се обяснява съ обстоятелството, че последната война създаде изгодни условия за концентриране на по-големи капитали, които чрезъ акционерното дѣло нахлуха въ всички отрасли на стопанството ни. Днесъ нашето акционерно дѣло разполага съ повече отъ 2½ милиарда лева.

Акционерните дружества въ България се дѣлятъ на следните категории:

I. *Земедѣлие, скотовъдство и горска експлоатация.* Тая категория въ началото на 1925 година наброява 14 дружества съ основенъ капиталъ 38 мил. 770,000 лева и внесенъ — 36,920,000 лева.

II. *Мини,*

Къмъ тоя видъ предприятия за сжщото време спадатъ 18 броя, съ основенъ капиталъ 79,800,000 лева и внесенъ — 68,529,000 лева.

III. *Индустрия.*

Тукъ акционерните предприятия достигатъ числото 242, тоже за 1925 год. съ основенъ капиталъ 803,540,000 лева и внесенъ 850,549,000 лева.

IV. *Транспортъ.*

Има само три дружества съ основенъ капиталъ 6,968,000 лева и внесенъ — 4,118,000 лева.

V. *Търговия.*

Предприятията въ нея възлизатъ на 297 броя, най-високата цифра отъ гореизброените категории съ основенъ капиталъ 1,190,456,000 лв. и внесенъ 1,009,933,000 лева

У насъ акционерното дѣло е най-слабо застъпено въ земедѣлието и транспорта и най-силно въ

търговията и индустрията.

Нашето акционерно дѣло дължи успѣха си много на чуждите капитали. Най-напредъ въ България тѣ започватъ да влизатъ подъ формата на възкашни заеми. По-сетне, обаче, чуждите капитали нахлуватъ въ страната посредствомъ акционерното дѣло. Движението имъ варира така: начело стои 1917 год. съ 40 милиона лева. После иде почти равната ней 1918 год. Следъ слабата 1919 год. настъпва 1920 — съ най-голема-сума чужди капитали — 71,500,000 лева и 1921 год. съ 55,000,000 лв.

Презъ периода 1912/21 год. сж основани 47 акционерни дружества съ 126 милиона лева възкашенъ капиталъ. Освенъ споменатите вече акционерни дружества съ чужди капитали по-важни сж: Франко-Българското Дружество за експлоатация на каменитѣ въглища въ мина „Князь Борисъ“ при Тръвна, Привилегированото дружество за български кибритъ съ фабрика въ Костенецъ-Баня, двете английски текстилни памучни предприятия въ Варна и Ямболъ, чието седалище е въ Манчестеръ, останалите четири захарни фабрики въ Бургазъ, Пловдивъ, Русе и Горна-Орѣховица, Керамичното дружество „Струма“, съ фабрика въ Батановци, строителното „Циклопъ“ и най-сетне модерния театъръ въ София.

Отъ казаното до тукъ, става ясно значението на акционерното дѣло изобщо и частно за България. Чрезъ него чуждите капитали навлѣзоха въ страната и засилиха мѣстната индустрия. Накрай, заслужава да се подчертае и това, че кредитното дѣло се удава най-добре на акционерната форма. При акционерната форма на предприятия се дава възможностъ на производството да се развие по-скоро и по-сигурно. Благодарение на акционерното дѣло прѣснатите между хората капитали се вливатъ въ производството. Освенъ това, акционерното предприятие е по-устойчиво на конкуренцията. Ето защо, акционерното дѣло у насъ тепърва има да играе важна роль въ развитието на стопанството ни

Бойчо Бойчевъ

ЛУКА ПАЧИОЛИ.

У насъ твърде малко се знае за „бащата на счетоводството“ даже и отъ онѣзи специални срѣди, които би трѣбвало да го познаватъ много по-добре, а не само поименно. Съвсемъ непознато е, обаче, неговото съчинение въ една частъ отъ което той описва подробно двойното счетоводство, по което сж били водени на практика търговските книги въ италианските републики, предпочитайки обичайте въ Венеция като най-добри. Да изложимъ въ най-общи черти неговия животъ, а сжщо да посочимъ и нѣкои части отъ неговото съчинение е целта на следващите редове.

Лука Пачиоли е роденъ въ 1445 год. Sansepolero, което се намира въ горната частъ на Тиберската долина, въ провинцията Arezzo. Първоначално то е било малко градче, паланка (а отъ тамъ и Borgo), обаче, въ 1515 год. става седалище на епископа, поради което бива провъзгласено за градъ. Въ своите главни съчинения Пачиоли самъ се нарича Frater Lucas de borgo sancti Sepulchri. Фамилното си име пише по латински Paciolus, по италиански Paciole или Pacioi. Голѣмиятъ историкъ въ областта на счетоводството Balduin Penndorf, професоръ при Висшето търг. у-ще въ Лайпцигъ, при посещение родния градъ на Пачиоли е изследвалъ на самото мѣ-

сто какъ е било писано името му и измежду другото намира, че основаното въ 1888 год. професионално училище, което носи името на Пачиоли и днесъ още има следния надписъ: R. Scuole Complementari „Luca Pacioli“. Този тоскански начинъ на писане името на Пачиоли възприема и Penndorf.

Вѣроятно къмъ 1464 год. Пачиоли отива въ Венеция, където става учителъ на тримата сина на търговеца Rompiasi, презъ което време посещава и лекциите на математика Bragadino. Презъ 1470 год. издава първото си съчинение по математика, което посвещава на братята Rompiasi. Следъ това той става монахъ отъ францисканския орденъ и

като такъв в 1477 год. вече е професор по математика в Perugia, където издава второ съчинение по математика и което той, като Frater Lucas de burgo, посвещава на младежта от Perugia. От 1480 — 86 год. Пачиоли изучава философия и теология и получава титлата магистър по теология. През същото време предприема и голѣми пътувания из Италия, като посещава Зара (в Далмация) и Флоренция. В 1487 год. той е отново в Perugia, където остава твърде малко време и отива в Рим. В последния град Пачиоли чете лекции по математика, а през 1494 год. заминава за Венеция, за да издаде голѣмото си съчинение по аритметика и геометрия. След това той е в Mailand, където държи беседи за Евклида и се запознава с Leonardo da Vinci, който изработва нариса на съчинението му „Divina Proportione“. В 1499 год. Пачиоли е в Флоренция и през същата година заминава за Лиза, а през 1508 година отново се връща в Венеция, за да издаде съчиненията на Евклид, които е превел, а също и своя труд „Divina Proportione“. След това той отново посещава Perugia, родния си град Sansepolcro и Рим, а през 1514 год. умира.

Голѣмото съчинение на Пачиоли, за което споменахме по-горе, издадено през 1494 год. в Венеция, е „Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita“, което претърпява и второ издание през 1523 год. в Тоскана на езерото Гарда. То се състои от две главни части, аритметика и геометрия, всѣка от които е разделена на отдели, а последните в първата част (аритметиката) се разпадат на трактати, а в втората част (геометрията) на глави. Вторият отдел от аритметиката в 11 трактат (de computis et scripturis) съдържа обстойно описание на двойното счетоводство и то тъй, както се е прилагало на практика в Венеция. 11 трактат е преведен на нѣмски от проф. Д-ръ E. L. Jäger и издаден в Stuttgart, през 1876 год. (Lucas Paccioli und Simon Stevin, Stuttgart 1876); в Италия през 1878 год. проф. Vincenzo Gitti е направил ново издание на същия трактат (Fra Luca Paccioli, Trattato de computi e delle scritture, Torino 1878), а понастоящем проф. B. Penndorf подготвя нов превод на нѣмски.

В заглавието на съчинението не е помѣстено името на Пачиоли (неговия автор), обаче, в края на книгата намираме следното обозначение: „В годината от нашето спасение 1494 на деня 10-й Ноември. През време на щастливото царуване на Dogen, на венецианеца Augustino Barbarico, най-свѣтлия владетел от сжштит. Монахъ Lucas от Burgo Sancti Sepulchri от ордена на Миноритит и скромън (смирѣн) професор по свещенна теология (sacrae theologiae humilis professor): издадохъ това ржководство по аритметика, геометрия и учение за съотношението от състрадание къмъ незнающит“.

Двойното счетоводство не е изнамѣрено от Пачиоли. Самъ той не предписва това на себе си и споменава изрично, че при съставяне на своя трудъ се е ползвал от обичаит в Венеция (modo di Venetia), които непременно е трѣбвало да се предпочитат предъ тѣзи в останалит италиански търговски републики и които ако се знаят, то много лесно биха се научили и другит. Въпреки това, обаче, в едно специално мѣсто от 11-я трактат, той споменава за начина на водене кни-

гит и в Флоренция. Ясно е следователно, че от двойното счетоводство сж се ползували на практика в търгов. италиански републики, още преди времето на Пачиоли, и в лицето на последния, то е намѣрило само достоенъ представител и популяризатор. Споредъ даннит напр. на Clitofonte Bellini (La Logismografia) италианският професоръ Ricchi-eri е намѣрилъ в архивит на San Giorgio една книга на Генуезката община от 1340 год., която е била водена по двойно счетоводство, а професоръ Pagni цитира единъ примѣръ на двойно записване от една сѣтка на Флоренцианската община от 1432 год. Нѣщо повече от това, по-новит изследователи в областта на счетоводната история твърдятъ, че Пачиоли не е даже авторъ на отдѣла, в който описва двойното счетоводство, и приематъ, че той е вмѣкналъ в своето голѣмо съчинение и труда на нѣкой другъ неизвестенъ счетоводенъ автор. В подкрепа на това предположение сж приведени доста силни и убедителни аргументи въ ценното съчинение на Besta: La Ragioneria Generale — 10. Capitolo, 2. Auflage. До колко това предположение ще бѣде историческа истина, зависи от бъдещит изследвания в областта на историята на счетоводството*.)

Счетоводството, което описва Пачиоли по начало се съвпада напълно съ сегашната обикновена италианска форма. Пачиоли не познава, обаче, сѣтка Изходящъ балансъ, като в края на годината приключва отделнит сѣтки чрезъ отнасяне салдата имъ въ сѣтка Капиталъ. Той описва какъ става записването на операцият в Дневника (Giornale) като посочва имената на сѣтките, които се засягатъ придружени съ предлогит отъ и на, а също и необходимит обяснения къмъ тѣхъ. Описва също и Главната книга (Quaderno grande = гол. тетрадка) като обръща внимание на обстоятелството, че сумата на операцията трѣбва да бѣде записана в гл. книга два пѣти. Той казва: „Ти трѣбва да знаешъ, че отъ всѣко перо, което ти си образувалъ в дневника, винаги в гл. книга трѣбва да направишъ две, едното да запишешъ дебитъ (dare), а другото въ кредитъ (avere). Длъжника се означава съ отъ, а кредитора — съ на. Провизорния журналъ (мемориала, наржчника), а също и начина на воденето му, е описанъ от Пачиоли подробно, като споменава изрично, че тукъ не е необходима специална форма на записване, обаче, всѣка операция трѣбва да бѣде точно и подробно изложена.

Главната книга освенъ сѣтка каса, сѣтки за отделнит стоки, вземания, дългове и пр. съдържа и сѣтка капиталъ, а също и сѣтки за загубит и печалбит (резултатни сѣтки). Последнит се приключватъ чрезъ сѣтка Загуби и Печалби, а тая чрезъ сѣтка капиталъ. Чрезъ нея (с-ка к-лъ) се приключватъ и всички други с/ки, салдата на които веднага се пренасятъ въ новооткрити сѣтки.

*) Все още липсва пълна и цѣлостна история на счетоводството, поради това, че още нѣмаме достатъчно отделни монографични изследвания върху развитието на счетоводството въ разнит страни и върху които би се изградило едно общо и всестранно съчинение, което би обхванало изцѣло историята на счетоводството. Като ценни монографични изследвания въ тази област могатъ да се споменатъ:

1) за Италия — Besta: — La Ragioneria: — т 3 Bd. отъ Ragioneria Generale 10. глава 2. издание.
2) за Германия — B. Penndorf: — Geschichte der Buchhaltung in Deutschland. 1913.

3) за Нидерландия — De Waal: — De leer van het boekhouden in de Nederlanden tijdens de geestende eeuw. Roermond 1927. I. I. Romer & Zonen.

За съставяне оборотната ведомост (пробенъ, провѣрителенъ балансъ) Пачиоли дава следните указания: „Ти трѣбва отъ всичките суми по дебитъ да образувашъ една сума, която ще наречешъ Summa Summarum, а тъй също отъ всички суми по кредита ще образувашъ друга, която тоже ще наречешъ Summa summarum. Ако тѣзи две суми сж равни, то отъ това ти ще заключишъ, че твоята тетрадка (Quaderno) е водена добре“. По отношение пъкъ на инвентаръ казва следното: „Преди всичко търговецътъ трѣбва най-грижливо да състави инвентаръ на отдѣленъ листъ или въ специална книга, като опише движимоститѣ и недвижимоститѣ които той притежава, при което винаги трѣбва да започне съ онѣзи предмети, които сж по-ценни и лесно могатъ да бждатъ изгубени, като пари, скъпоценности, сребърни стоки и др. и защото недвижимоститѣ, като здания, полета, морски заливи, долини, рибници и др. не могатъ да бждатъ премѣствани както движимоститѣ. Другитѣ блага трѣбва да се опишатъ, като се означа въ споменатия инвентаръ най-напредъ деня, годината, мѣстото, а следъ това и името имъ. Цѣлиятъ инвентаръ трѣбва да бжде завършенъ (съставенъ) въ единъ и същъ день, защото иначе би се попречило на бждаща търговия. Чрезъ единъ примѣръ азъ ще ти покажа какъ това трѣбва да бжде направено, който ти можешъ да следвашъ въ всички мѣста като образецъ . . . Непосрѣдствено следъ инвентаря, азъ заявявамъ, че за срѣдностъ и удобство сж необхо-

дими три книги: една наречена мемориалъ, втората наречена дневникъ и третата наречена главна книга (Quaderno). Често се случва, што онѣзи които правятъ малкъ брой операции да употребяватъ само дветѣ последнитѣ, именно дневника и главната книга“.

Пачиоли казва още, че за да може всѣки да упражнява съ успѣхъ търговията си, то знайно е, че сж необходими главно три нѣща: най-важното отъ тѣхъ е паритѣ и всѣка друга имущественна субстанция безъ която мжно може да се търгува второто нѣщо е, че търговецътъ трѣбва да бжде добъръ счетоводителъ, а третото е, че всѣки трѣбва да заведе хубавъ редъ въ предприятието си, за да може да има въ всѣки моментъ ясна представа за състоянието на отдѣлнитѣ имуществени части и за хода на предприятието изобщо.

Следователно, Пачиоли ни описва всички елементи необходими за изграждане стройната система на двойното счетоводство и най-важното въ случая е, че той не ги създава самъ, а ги взема на право отъ практиката. Това показва, че двойното счетоводство се е развивало и усѣвършенствувало въ практическия животъ и е служило като важенъ инструментъ въ ръцетѣ на ръководителитѣ на отдѣлнитѣ предприятия и въ епохата на Пачиоли то се намирало вече на завидна висота, очаквайки търпеливо своя ревностенъ популяризаторъ, който да обезсмърти името си въ счетоводната история и заслужено да се нарича „баща на счетоводството“.

Търг. Инж. П. Куртевъ.

Теорията за работническата заплата.

Понятието работническа заплата е специализирано за трудовитѣ доходи на ония наемни работници, които продаватъ своята работна сила на предприемача, като уреждатъ отношенията си съ договора за наемане на трудъ. По тази причина социализма не причислява къмъ работническата класа, нито селянитѣ, нито занаятчиитѣ, нито хората на науката. Работникъ за тази школа е само човѣка на ржния трудъ, лишенъ отъ своитѣ срѣдства за производство и принуденъ да продава работната си сила, като стока и, следователно, да я подлага на закона на ценността, който чрезъ автоматическото си действие му налага една несправедлива заплата. Инженерътъ напримѣръ продава сжко своята работна сила на предприемача, но за социализма той не е работникъ, както поради характера на труда си, който не е рженъ, така и поради своята идеология еднаква съ тая на капиталиститѣ, начинъ на живѣне и висока заплата. Макаръ съвременното работничество за тази доктрина да е етапъ въ процеса на освобождението отъ робството, тя продължава да го смѣта икономически по-близо до роба, отколкото до свободния човѣкъ, понеже и днесъ то е лишено отъ правото на управление на труда, който продължава да е подчиненъ на волята на капиталиста — предприемачъ. Заплата на модерния работникъ, споредъ социалиститѣ, по нищо не се различава отъ тази на освобождения придобилъ семейни права вече крепостникъ. Въ предкапиталистическата епоха само въ срѣднитѣ вѣкове напримѣръ, когато работника бѣ собственикъ на своитѣ срѣдства за производство, той е получавалъ справедливо въз-

награждение за труда си, което е било въ пълно съотношение съ цѣлия произведенъ продуктъ. Но въ 19 вѣкъ, когато машинизма и концентрацията на производството отнеха отъ работника тѣзи срѣдства за производство, работническата заплата бѣ сведена до своя необходимъ минимумъ за съществуване, който съгласно желѣзния законъ на васала взе фаталенъ характеръ. Теорията за работническата заплата на Маркса не е оригинална, а комплексъ отъ доктринитѣ на класицитѣ и социалиститѣ — утописти.

Адамъ Смитъ обяснява низката работническа заплата съ причини отъ психологическо и икономическо естество, които поставятъ работника въ изгодни позиции въ сравнение съ тия на господаря — предприемачъ. Работникътъ живѣе при по-низкъ културенъ уровень, заплашенъ отъ призрака на гладъ, ако откаже да работи само единъ день, когато капиталиста може да чака, благодарение на своитѣ резерви, докато сломи неговото упорство. За Смитъ закона за предлагането и търсенето се изразява тукъ въ количественото съотношение на работницитѣ и капиталиститѣ въ една страна. Ако капиталитѣ се увеличаватъ, следователно, по-бързо отъ броя на населението, работническата заплата ще се повишава и обратно, а ако тѣзи два елемента растатъ пропорционално, заплатитѣ ще оставатъ стабилни.

Рикардо и Стюартъ Милъ отстраниха психологическите елементи въ тази теория, като допълниха тезиситѣ на А. Смитъ за търсенето и предлагането на капитали и работници съ учението на Малтуса.

Малтусъ доказваше, че докато възпроизвеждането на човърския родъ т. е. на предлагането растъше въ геометрическа прогресия, продуктивната сила на богатата се увеличаваше само въ аритметическа. За Рикардо има една заплата необходима за съществуването на работника и която не подлежи на прогресъ, понеже, ако работническата заплата падне подъ това необходимо за съществуването равнище, смъртността се увеличава, предлагането намалява и заплатата, следователно, автоматически се повишава; при повишение на заплатитъ пъкъ става обратното явление — намалената смъртност увеличава предлагането и заплатата се понижава. Рикардо смѣта, че работническото би повишило заплатата си чрезъ повдигане на своя културенъ уровеньъ, възприемайки нови потребности, превръщайки ги въ насъщни. За Стюартъ Милъ, обаче, не всички капитали сж предназначени за работнически заплати — една частъ отъ тѣхъ отива за покупка на сурови материали и машини. Само капиталитъ предназначени за заплащане на работническия трудъ съставляватъ за този икономистъ „фонда за работническитъ заплати“ и понеже работническото се увеличава по-бързо отъ този „фондъ“, припадащата се частъ на отдѣлния работникъ подлежи на намаляване.

Социалистическата теория за работническата заплата макаръ и вдъхновявана отъ английската школа отрече много отъ основнитъ й положения, като напримѣръ закона за народонаселението. Минималната работническа заплата социализма изразява съ коствемата стойностъ нужна за възстановяване на изхабената работна сила т. е. свежда тази минимална заплата до коствемата стойностъ на необходимитъ сръдства за съществуване. Тази теория Карлъ Марксъ амалгамира съ своето учение за принадлежната ценностъ. Обществено необходимото време за възстановяване на работната сила т. е. на необходимитъ сръдства за съществуване е величина минимална въ сравнение съ цѣлия работенъ день. Ценноститъ, който тази работна сила въ действителностъ създава за капиталиста въ продължение на цѣлото работно време далеко надминаватъ нейната раздѣлна ценностъ — работническата заплата. Тази разлика, този незаплатенъ работнически трудъ за Марксъ е принадлежната ценностъ, източникъ на съвременната експлоатация. Марксъ доказва, че еволюцията на капитализма е носила винаги тенденциитъ за непрестанно увеличение на тази принадлежната ценностъ. Повишената производителностъ, раздѣлението на труда, машинизмътъ и дългиятъ работенъ день сж били само благоприятни фактори за тази експлоатация. Масовото производство на богатата, отъ друга страна, понизи тѣхната цена, като намали както необходимия минимумъ за съществуване, така и неговата функция — работната заплата, а повиши печалбата на капиталиста. Цѣлиятъ този несправедливъ редъ на нѣщата, при който работника, лишенъ отъ своитъ сръдства за производство, бѣ подложенъ на експлоатация, можеше да бжде поправенъ, споредъ Маркса, само съ социализацията на тия сръдства.

За безпристрастниятъ изследователъ, обаче, равнището на работническата заплата е резултатъ отъ причини не само отъ икономическо, но и отъ психологическо, юридическо и политическо естество. На първо мѣсто това е механизма на търсенето и предлагането на работнически трудъ, който указва своето влияние. Търсенето и предлагането на ра-

ботнически трудъ, като количественъ факторъ, е въ тѣсна зависимостъ отъ броя на населението. Голѣмата раждаемостъ на последнитъ два вѣка, би трѣбвало да сведе работническата заплата съгласно доктринитъ на Рикардо и Марксъ до необходимия минимумъ за съществуване. Обаче, този физиологически минимумъ бѣ чувствително повишенъ отъ засилената консумация на работническото, резултатъ на по-висока култура и нови насъщни потребности. Има наистина още работници, които не сж достигнали този психологически вече минимумъ, но има и такива, които сж го надминали. Твърдението на Рикардо, че повишението на работническия надъ жизнения минимумъ би предизвикало увеличение броя на населението и спадане на заплатитъ е вѣрно по отношение, може би, само на примитивнитъ народи. Фактитъ въ цивилизованитъ страни показва, че увеличението броя на населението засили консумацията, увеличи печалбитъ на предприемачитъ и ги насърчи къмъ масово производство, което създаде усилено търсене на работни ржце и предизвика по-качване на работническитъ заплати. Но и тукъ има граници обусловени отъ капиталитъ и богатствата на дадена страна. Има моменти въ народното стопанство, когато увеличението броя на населението е най-благоприятниятъ факторъ за развоя му. На това ние бѣхме свидетели въ Англия, Германия и Съединенитъ Щати, дето голѣмиятъ ръстъ на населението въ хармония съ тѣхнитъ богатства, създадоха необходимитъ условия за икономически имъ просперитетъ и високи работнически заплати, когато въ Италия напримѣръ, намалението броя на населението предизвика и понижението на заплатитъ. Много френски икономисти смѣтатъ низкиятъ процентъ на раждаемостъ за една отъ главнитъ пречки за развоя на френската индустрия.

Между богатствата и работническитъ заплати въ една страна съществува сжко известна корелация. Въ страни съ грамадни капитали търсенето на работници е по-голѣмо и работническитъ заплати сж по-високи, особено когато и броя на населението расте въ необходимото съотношение. Високитъ работнически заплати следъ войната въ Съединенитъ щати, Англия и неутралнитъ страни, както и понижението имъ въ Германия и другитъ победени държави сж указателъ за влиянието на богатствата на странитъ върху тѣхното равнище.

Техническата еволюция на 19 вѣкъ указва сжко своето влияние върху равнището на работническитъ заплати. Модернитъ методи за производство имаха въ първо време за следствие неблагоприятното за работницитъ увеличение на предлагането на работнически трудъ.

Техниката унищожи дребното производство и замѣсти примитивнитъ оръдия съ сложни и скъпи машини. Раздѣлението на труда наложи сътрудничеството въ ателиетата и фабрицитъ. Всичко това абсорбира грамадни капитали, но търсенето на работнически трудъ се намали, понеже неговата производителностъ, поради раздѣлението на труда се повиши. За еднакъвъ трудъ се изисква вече по-малкъ брой работници, защото и машината отъ своя страна замѣсти човѣка. Но модерната техника не закъсня да прояви *à la longue* своето благоприятно влияние върху работническитъ заплати, като чрезъ грамадното засилване на производителността, намали значително коствемата стойностъ и производната цена на стокитъ и увеличи покупателната сила на населението. Увеличената покупателна сила

пъкът, като засили консумацията, производството и търсенето работнически трудъ повлия благоприятно за покачване равнището на работническата заплата.

Другъ факторъ, който също влияе върху равнището на работническата заплата е производителността на работника. Ние говоримъ не за производителността въ натура, която се изразява въ количеството и качеството на произведенитъ произведения или указани услуги въ дадено време отъ работника, а за производителността изразена въ ценности. Докато производителността въ натура може да остане същата, производителността изразена въ ценности подлежи на изменение, въ зависимост отъ коштуемата стойностъ и продажната цена — тя се намалява при увеличение на коштуемата стойностъ и обратно. Голѣмата производителностъ на работника, изразена въ ценности, увеличава печалбитъ на предприемача, насърчава производството и създава търсенето на работни ржце, което се изразява върху равнището на работническитъ заплати. Тази повишена производителностъ изразена въ ценности е една отъ причинитъ за непрестанното увеличение на работническитъ заплати презъ 19 вѣкъ. Тезата на социализма за несправедливата работническа заплата не може да се смѣта, следователно, за правдоподобна, понеже възнаграждението на работника не е свършено независимо отъ личното му напрежение. Тази своя теория либералната школа противопостави на социализма, за да докаже, че работническата заплата подлежи на изменение, а не фатално обусловена отъ необходимия минимумъ за съществуване. Обаче, не винаги работническата заплата е автоматически пропорционална съ продуктивността на работника. Понѣкога, въпреки низката коштуема стойностъ, която увеличава производителността, изразена въ ценности, работническата заплата може да не претърпи изменение.

Когато поради конкуренцията продажната цена се понизи и заплатитъ спадатъ, понеже е намалена производителността на труда, изразена въ ценности, но въ този случай нивото на работническитъ заплати е сведено до онова на продуктивността на труда. Ако, обаче, равнището на работническата заплата спадне по-ниско отъ действителното понижение на производителността изразена въ ценности, тогава се намисатъ фактори отъ психологическо, юридическо и политическо естество, които реагиратъ въ обратна тенденция.

Психологическото състояние на господари и работници е също елементъ, който влияе върху работническитъ заплати. Психологическото състояние на работниците е обусловено отъ преценката имъ на заплатитъ въ дадено време — ако тѣ ги смѣтатъ достатъчни, за да задоволятъ тѣхнитъ потребности, тѣ сж довольни; въ противенъ случай тѣ се вълнуватъ. Претенциитъ на работниците вариратъ съгласно тѣхниятъ психологически минимумъ за съществуване, тѣй различенъ за отдѣлнитъ лица, народи, страни и култури. За пълно задоволяване тукъ и дума не може да става, понеже човѣшката душа по природа е вѣчно недоволна. Социалистическата пропаганда, неимовѣрния развой на синдикалитъ, раздухаванитъ страсти и апетити, особено следъ войната, доведоха до крайностъ това недоволство, което е готово да се изрази въ настѣпление за висски заплати въ всѣки моментъ. Тукъ трѣбва да се държи, разбира се, смѣтка и за психологическото състояние и на господаритъ.

Работническото законодателство е също така благоприятенъ факторъ за равнището на работническата заплата. Подъ работническо законодателство ние разбираме сбора отъ всички закони, които подпомагатъ организирането на работниците и тѣхнитъ борби, както и ония законодателни мѣрки, които протегиратъ работническия трудъ. Това законодателство е рожба на новото време. Въ началото на 19 вѣкъ работническитъ здружения и синдикати бѣха забранени, работническия трудъ лишенъ отъ закрила. Днесъ работническото въ цѣлия свѣтъ има право да се здружава, да учредява синдикални каси, да сключва колективни договори, да обявява стачки, съ изключение въ Русия и Италия, да участвува въ парламента, да управлява страната въ коалиция, или хомогено. Това движение премина националнитъ граници и стана интернационално. Но господаритъ противопоставиха също своитъ сплотени сили на този интернационаленъ работнически блокъ. Това състояние на нѣщата, обаче, не закъсня да прояви своитъ отрицателни страни. Работническитъ организации надѣхвани отъ революционни идеи поведеха нескончаеми икономически и политически борби, разрушиха дисциплина, довѣрието и хармонията. Работническото законодателство стана мощното оржие на работниците. Господаритъ имаха да се справятъ вече не съ изолирани и застрашени отъ гладъ работници, а съ организации, които брояха хиляди членове, притежаваха пълни каси съ резерви и имаха на своя страна редъ закони, които ги протегираха.

Това законодателно покровителство следъ войната стана интернационално и се дирижира отъ самото Общесво на Народитъ. Работническото законодателство може да се изрази върху равнището на работническитъ заплати, било директно, чрезъ определяне на тѣхния минимумъ, или индиректно чрезъ ограничаване продължителността на работния день. Като едно допълнение къмъ заплатитъ на работниците трѣбва да смѣтаме и разноскитъ по общественитъ осигуровки, които сж въ тежестъ на господаря.

Политическиятъ режимъ указва също своето влияние върху работническитъ заплати. Политически режими които симпатизиратъ на работническото му даватъ своята подкрепа въ борбитъ, които то води, както и закони, които да го закрилятъ. Обратното трѣбва да се очаква при режими враждебно настроени къмъ работническото. На последно мѣсто нека да споменемъ и за влиянето на общественото мнение. Модернитъ времена се характеризиратъ съ почти всеилната мощъ на общественото мнение, което е въ състояние да влияе върху политическиятъ режимъ, да кача и сваля правителства, да указва давление върху политиката имъ. Това обществено мнение днесъ наложи работническия въпросъ и въведе въ максима положението, че е срамно и неоправдателно, както отъ гледище на национална икономия, така и на справедливостта по-голѣмата частъ отъ населението да се държи въ нищета.

Ние смѣтаме за фактически обосновано, следователно, положението, че равнището на работническитъ заплати не се определя автоматически само отъ чисто количествени и материални влияния, но, че и човѣшката воля тукъ играе също важна роль.

За всички икономисти, нормалната заплата е реаленъ икономически феноменъ. За социализма тя

се свежда до необходимия минимум за съществуване, а за либералната школа тя е въ съотношение съ продуктивността на труда, изразена въ ценности. Необходимият минимум за съществуване и продуктивността на труда определят, именно, границите, въ които работническата заплата се колебае. Ако работническата заплата би спаднала подъ жизнения минимум, работническото би било изложено на гладъ. Но този необходимъ за съществуване минимумъ е еластиченъ, подлежи на измѣнение и то въ положителна посока. Той постепенно загубва физиологическия си характеръ, за да се превърне въ психологическо понятие. Въ цивилизованиѣ страни работническото не би се съгласило доброволно да работи при заплати, които биха понизили културния му животъ. Работническата заплата има, следователно, тенденция само на повишение. Следъ войната физическите работници понесоха, сравнително най-безболезнено кризата, понеже тяхната заплата

бѣше сносна, т. е. въ границите на необходимия жизненъ минимумъ.

Максималната работническа заплата е въ съотношение съ продуктивността на труда, изразена въ ценности, но тази граница не винаги и мѣчно може да се достигне. Неблагоприятни обстоятелства могат да попречатъ за това. Високите работнически заплати, които не държатъ смѣтка за продуктивността на труда, която е спаднала напримѣръ вследствие на ниската продажна цена, наложена отъ свободната конкуренция, сж опасни, даже фатални за просперитета на предприятието, но работниците печелятъ, като консуматори отъ общото понижение на цените. Печалбите на работниците въ предприятия съ максимални заплати се компенсиратъ съ загубите, които търпятъ като консуматори. Ако такова предприятие претърпи неуспѣхъ, производството се съкратява, настѣпва безработица, понижение на заплатите, мизерия.

К. Хр. Стояновъ — студентъ.

Горско стопанство.

Съвременната диференциация на народното стопанство познава и отдава предно мѣсто въ своя строй на обособилото се съ течение на времето горско стопанство въ самостоятелно такова.

Горското стопанство, въ най-широката смисълъ на това понятие, може да се представи и разгледа, като промишленостъ на почвено производство т. е. използване на земната повърхнина съ съдържащите се въ нея органически и минерални вещества и природни сили съ цель да се произведатъ или извлекатъ продукти отъ органиченъ характеръ.

Hess казва: „горското стопанство е сборъ отъ всички сръдства и мѣрки, съ които се гони най-добро и най-целесъобразно упазване и постоянно използване на гората въ такива размѣри, каквито изискватъ мѣстните и временни задачи на собственика.“

Другъ деятель въ тази областъ, а именно Epldress, казва: „всѣко горско стопанство предполага стопанска дейностъ, целяща основаването, отглеждането и използването на гората“.

A Warner —: „горско стопанство се образува тогава, когато съдържащите се въ гората природни сили и материи станатъ предметъ на стопанска деятельность“.

Въ анализъ, обаче, на общата теория по политическата икономия дефиницията на горското стопанство добива малко по-пълненъ, по-изчерпателенъ и по-ясенъ характеръ. А именно: горското стопанство представлява редица мѣроприятия и система отъ технически похвати и усъвършенствувани методи, посрѣдствомъ които стремежа, щото дивата горска фауна и флора постепенно и планомерно да бждатъ унищожавани и замѣнявани съ културни такива, трѣбва да намѣри своето реално въплъщение. Така, че фактически обекта на горското стопанство си остава горското производство и неговото най-рентабилно и най-целесъобразно организиране и използване. А като съставни елементи, подъ знака на основни фактори, въ тази производителна деятельность, имащи своето определяюще значение върху характера и категорията на горското стопанство, могатъ да се посочатъ: трудътъ (физически

и умственъ) земята и капитала. Отъ размѣра пѣкъ и формата на тяхното участие и взаимното имъ съпоставяне става определянето системите на горското стопанство. Тяхната организация има за практическа задача уреждането на износно и доходно горско стопанство. А това би било възможно и осъществимо само въ случаите, когато изборътъ за най-благоприятната форма и система е удаченъ и сполучливъ т. е. функциите на земята, трудътъ и капитала така да бждатъ съединени и координирани, че като резултатъ да се получи най-високъ и постояненъ рентабилитетъ. И само въ такъвъ случай и при такива условия правилно и съ сигурностъ би могло да се каже, че дадено горско стопанство е поставено на солидни организационни основи и, че то е рационално и разумно.

За да бжде, обаче, дефинирането на понятието горско стопанство по-ясно и пострвено въ свѣтлината на по-точното научно-практическо разбиране и тълкувание нека, отъ простото съпоставяне и сравнение на горското стопанство съ селското такова, се помжчимъ да направимъ нашите изводи, съ помощта на които изтъкнатото и фактически съществуващото различие между тяхъ ще бжде окончателно установено и затвърдено.

Преди всичко, горското стопанство се нуждае въ съвсемъ друга пропорция отъ източниците, отъ които се нуждае и ползува селското —: защото въ горското стопанство преимуществено наддѣляватъ природните сили и капиталътъ, а при селското — работата. Ето защо горското стопанство отъ гледна точка на вложения въ него капиталъ е интензивно, а по отношение на работата, нужна за поддържането му — е екстензивно.

По натакъкъ характеристиките свойства и белези, които отличаватъ горското стопанство отъ селското —, могатъ да бждатъ сведени къмъ следните особености:

1) Едногодишниятъ дървенъ приръстъ (на гората) не може да се използва така непосредствено, както годишната реколта на всички култури въ дадено полско стопанство. А заедно съ това използването на годишните дървесни доходи пред-

полага съществуването на дървен капитал, обработването на който е станало предварително чрез постепенното натрупване на многогодишните дървесни прирести.

2) Капиталът в горското стопанство е по-голям, макар и по-малко подвижен, отколкото капитала на селското стопанство.

3) При правилно и разумно стопанисване на гората, последната не се нуждае от абсолютно никакво подобряване на почвата по изкуствен начин: нѣщо, безъ което селското стопанство рискува твърде много съ неблагоприятни резултати и лоши последствия.

4) Вегетацията на горитѣ е много по-малко, даже никъкъ, възискателна откъмто благоприятни климатически и други условия, тогазъ когато тази

на културитѣ отъ селското стопанство безъ тѣхъ е невъзможна.

5) Опасността отъ голѣмитѣ рискове, на които е изложено селското стопанство отъ действието на непреодолимитѣ природни стихии е много по-голяма за него отколкото за горското стопанство.

6) Поддържането на горитѣ и производството на дървени материали и други продукти отъ тѣхъ представляватъ, въ сравнение съ отглеждането на полскитѣ култури, съвършено малка, дори нищожна работа. Установено е, че, въ това отношение, полското стопанство се нуждае отъ 5 — 25 пѣти повече работна сила отколкото горското.

7) Транспортирането на дървения материалъ на близки и далечни разстояния става твърде мъчно; обстоятелство, което прави търговията съ тѣхъ твърде трудна.

Ст. Цановъ — студентъ

Значението на ж. п. посрѣдникъ за търговския пазаръ.

Въ живота имаме най-разнообразни видове на посрѣдници, които изкуствено съкращаватъ пътя отъ производителя до търговеца, до консуматора и обратно. Но дейността на добрия посрѣдникъ не бива да се ограничава само съ това, а той трѣбва да играе голѣма роля за запазване интереса и на дветѣ страни. У насъ за обикновени търговски посрѣдници не се подбиратъ достатъчно добре и разумно подготвени хора, които ще боравятъ съ тази професия.

Ние ще засегнемъ само дейността на ж. п. посрѣдници. Главната дирекция на желѣзницитѣ е установила съ правилникъ, кои лица могатъ да бждатъ такива, като е наредила, щото всѣки желѣзопътенъ посрѣдникъ трѣбва да има изслужени 3 год., като стационенъ или влагалищенъ чиновникъ; следъ това кандидатътъ се подлага на изпитъ по: тарифно дѣло, рекламационна служба, счетоводство, манипулационна служба и ж. п. движение. Освенъ горната материя той трѣбва да знае добре поне единъ официаленъ езикъ и търговския законъ. Ако кандидата има изслужени 10 год. то той може да почне дейностъ безъ изпитъ.

Отъ добритѣ специалисти — ръководители на администрацията — се гледа щото въ тази областъ да не попаднатъ хора, които съ своята неподготовка и несъобразителностъ биха изложили ж. п. администрация или биха ошетявали клиентитѣ си. Но за жалостъ и тукъ попадатъ хора, които съ нищо не заслужаватъ да се причислятъ къмъ своитѣ колеги. Нашитѣ желѣзници, както е известно, нѣматъ автономно управление и партизанитѣ и тукъ сж се намѣсили. Презъ земеделския режимъ сж били допуснати на изпитъ хора, които не сж познавали отъ близо сжщността на предназначението си. Партизанитѣ сж се наложили и въ резултатъ е било позволено на 50 — 60 души да бждатъ ж. п. посрѣдници.

Този специаленъ родъ посрѣдничество не иска само да се научи една тарифа на стокитѣ и съ това да се пишатъ товарителницитѣ срещу комисионно. Тукъ се иска една планомерна и дълготрайна подготовка, която да насади въ посрѣдника чувство на съзнание и добросъвестностъ. А той най-добре ще изпълнява възложената му работа, следъ като по цѣла нощъ е чакалъ влаковетѣ, следъ като е

разтоварвалъ, съ помощта на повѣренитѣ му преносвачи, стоки въ голѣмо количество, и ги е разтоварвалъ предъ страхъ за отговорностъ, отъ вреди при разтоварването или презъ време на превоза. Презъ време на своята дейностъ, като чиновникъ, той е свикналъ съ всички трудности и тарифни особености. А търговеца — той трѣбва да познава поне отчасти тарифата, защото има комисионери, които биха взели колкото могатъ като комисионно. Често пѣти се случва, че на праткитѣ не се полагатъ персонални добавки за бързо доставяне, комисионера записва на празното поле една кръгла цифра и може да си присвои върху комисионното още нѣкоя сума, като поправи умѣло нѣкоя цифра на общия зборъ. Напр. ако въ калкулацията на товарителницата е дадено така:

Всичко държавна такса	5245
Такса за фондъ р. п. о.	1055
„ „ персон. добавки	
Всичко такси:	6300

Това може да се измѣни отъ комисионера по следния начинъ:

Всичко държавни такси	5245
Такса за фондъ р. п. о.	1055
„ „ персон. добавки	500
Всичко такси	6800

Тази малка поправка е възможна, като срещу цифрата 3 въ збора напишемъ обратно три и получаваме 7, като така комисионера взема въ повече 500 лева. Разбира се, закона наказва за подобни поправки, но ние които не познаваме тарифата отъ где ще се научимъ, че сме измамени.

Мъркитѣ, които ж. п. администрация взима за борба съ такъвъ родъ кражби даватъ добри резултати, но както се каза партизанитѣ не правятъ тази смѣтка. Преди всичко, следъ като единъ чиновникъ стои 3 години на служба дирекцията добре го опознава и никога не би дала изпитъ на лошо подготвения и склония да взема чуждото. А следъ като той стои 10 год. на служба, то не ще и съмнение, че този посрѣдникъ ще преминава въ всички служби, ще ги изучи и презъ бждащата си дейностъ ще бжде по-съвестенъ, до като тѣзи, които въ мина-

лото взеха изпита по случайност, или си платиха възнаграждението на застъпника сж хора случайни и склонни на всичко. При това положение на нѣщата голѣма грѣшка прави онзи търговецъ, които мисли, че самъ по-добре ще си свърши работата, ако иде и съ свои рѣце предаде стоки за експедиране, или самъ освобождава. Съвестниятъ ж. п. посредникъ се задоволява съ минимално възнаграждение и ние вмѣсто да губиме 1 — 2 часа на влагалището безъ да може добре да си свършимъ работата ще трѣбва да си избереме посредникъ, като гледаме най-важното — дали той нѣкога е билъ желѣзничаръ.

Въ нѣкои градове комисионеритъ се здружаватъ въ нѣколко фирми, работятъ заедно, като събиратъ до-голѣмъ капиталъ. При това тѣ сж още по-полезни за своитѣ клиенти, понеже разпредѣлятъ труда помежду си планомѣнно. Тѣ иматъ възможность: 1) да калкулиратъ всички освободени товарителници и като добри познавачи на материята да отстранятъ на време допуснатитѣ грѣшки, отъ калкулантитѣ на влагалището, а съ това да осигурятъ търговеца, че нѣма да му излѣзе контрата поправка, а съ това и той да калкулира правилно и не се страхува, че ще дойде време да плаща още за недосѣбрани такси, които контролата на дирекцията е открила. 2) Имайки достатѣчно капиталъ тѣ държатъ на разположение на клиентитѣ превозни сръдства, като навреме вдигатъ отъ складовѣтѣ стокитѣ за експедиция, предаватъ ги и бързо закарватъ освободенитѣ стоки на получателитѣ. 3) важна е и службата по наложенитѣ платежи. Тѣ следятъ да не би чиновника да пропусне и не обремени известна стока съ наложенъ платежъ, като вечерята изискватъ неиздадената временна разписка за наложения платежъ. Тѣ следятъ повръщането листа на наложения платежъ отъ получающата станция завѣренъ, което означава, че стоката е освободена, изтеглятъ паритѣ и веднага ги занасятъ на собственика. 4) Следятъ за повреди на стоката и при съмнение изискватъ веднага съставянето на констативенъ протоколъ, за да се обезщети търговеца. Съставянето на този констативенъ протоколъ е отъ много важно значение за единъ търговецъ, а сжщо и за комисионера, защото пропусне ли комисионера да открие повредата въ влагалището (сжщо и въ малкитѣ гари безъ влагалище) и тя се открие въ склада на търговеца, тогава съставянето на протокола ще стане на „бѣлъ листъ“ както се казва, а това значи, че държавата нищо нѣма да плати и търговеца ще може да рекламира само ако стоката е осигурена при нѣкое дружество.

Толкова важно е значението на ж. п. посредници за запазването интереса на търговеца, но съ това не се подчертава всичко. Най-важно е таксуването на праткитѣ, което става възъ основа на обявеното съдържание и констатираното тѣгло. Ко-

гато ние мислиме, че много ще спечелимъ ако не дадемъ на комисионера 5 — 10 лв., а сами си напишемъ товарителницата, ние много се лъжемъ. Желѣзопътната тарифа раздѣля всички стоки на 21 класъ, като първитѣ класове иматъ най-висока такса. Всѣка стока има точно опредѣлено наименование и ако ние не знаемъ какъ да обявимъ стоката, може да рискуваме да ни се приложи най-скѣпия класъ. Зашто тарифата дава постановление, споредъ което при неправилно обявяване и при стока, която не се намира въ класификацията се взема най-скѣпия класъ. Напр. вие имате варели, знаете да пишете, написвате си товарителницата, като обявявате „варели“. Съ това ще се затрудни експедитора. Той ще прехвърли цѣлата класификация и нищо нѣма да направи, а ако вие сте обявили: „варели цинкови стари употребявани“, лесно ще ги намѣри и ще ги таксува ХХІ класъ, а иначе само „варели“ по І класъ и при това ще ги смѣтне за обемна стока, което значи ще увеличи изкуствено тѣглото съ 50 %, и когато Ви изчисли таксата, напр. отъ Варна до Шуменъ, ще видите, че тя е по-голѣма отъ цѣлата стойностъ на варелитѣ.

Презъ време на моята нѣколкогодишна практика между търговци, ж. п. комисионери и ж. п. органи азъ се убедихъ, че всѣки търговецъ е склоненъ да мисли, че и самъ може и това го довежда до голѣми грѣшки. Имахъ случай да видя, какъ единъ търговецъ плати глоба повече отъ 14000 лв. за надтоварване на вагонъ. Е добре, какъ ще продаде той тази стока съ печалба ли, или съ загуба? А това стана защото той бѣ надтоварилъ едина вагонъ съ 3000 кгр. Подобна грѣшка се направи презъ 1928 год. който получаваше отъ странство въ Сомовитѣ минни подпорници за Перникъ. Натоварва той веднѣжъ 8 вагона и вечерята самъ ги предава. Чиновникътъ не забелязалъ, че тѣ сж лошо натоварени и ги пуска въ движение, идватъ въ гара Плѣвень, спиратъ се тамъ за 3 дена и оставатъ въ денгуба до като се поправи товара, а за всѣки вагонъ се събира по около 3600 лева, значи 24000 лева чиста загуба. Изобщо примѣритѣ сж много, и когато искате да убедите нѣкой търговецъ да си наеме свой комисионеръ, за да не се излага на рискъ и да не пречи за правилното водене на службата въ едно влагалище, той разправя, че има сръдно образование, че знае колко да напише една товарителница и пр. пр..

Като имаме предъ видъ, че не е така лесно да се справимъ сами предъ ж. п. администрация, като търговци ние ще трѣбва да се обръщаме къмъ ж. п. посредници, за да не ни се вземе едно високо и несправедливо навло, което често може да се отрази чувствително на стойността, а заедно съ това да бждемъ значително застъпнати отъ конкуренцията.

Т. Басев — студентъ

Измѣнение въ разпредѣлението на качества въглища на държав. каменовъглени мини въ Владайско-Мошинско-Пернишката котловина

Напоследъкъ гражданството констатира известна промѣна, както въ качеството, така и въ цената на каменитѣ въглища и бѣше въ едно недоумение, на какво се дължи това. Затова решихъ да дамъ следното кратко пояснение:

Управлението на мини „Перникъ“ водимо отъ известни съображения направи промѣна следъ 1 май 1929 год. въ разпредѣлението на качества на добититѣ камени въглища. Съ това, то се помъчи да задоволи по-добре нуждитѣ на консуматора, а същевременно да насърчи и увеличи пласмента на въглищата. При тази промѣна мини „Перникъ“ е използвала даннитѣ, която тя е добила презъ тригодишното 1926 — 1928 год., а именно отъ различнитѣ качества въглища по колко сж бивали пласирани и отъ кого консумирани.

До 1 май 1929 год. мини „Перникъ“ сж имали четири качества въглища, а следъ 1 май станало е унищожение на II-то качество, като бучкитѣ отъ 40 м. м. на горе сж прехвърлени къмъ I-во качество, а III-то качество направиха II-ро съ едно подобрене отъ старото II-о качество. Сжщо IV-то качество се унищожи, като го направиха III-о, но съ подобрене чрезъ премахване на бучкитѣ по-малки отъ 6 м. м., които по-рано сж влизали въ IV-то качество. Съ това ново разпредѣление се получи измѣнение и въ цената на въглищата, като ценитѣ на новитѣ качества спрямо старитѣ се намалиха, а сжщо така и разликата въ цената между I-то и II-о нови качества не е вече толкова голѣма, както при старитѣ. Цената на I-то ново качество е съ 65 лв. по-ниска отъ старото I-во качество и само съ 5 лв. по-висока отъ цената на старото II-о качество. А що се отнася до цената на II-то ново качество, тя представлява сжщата, която има старото III-о качество. Следователно: намаление въ ценитѣ на новитѣ качества въглища, спрямо старитѣ.

Отъ какви мотиви е билъ подтикнатъ административниятъ съветъ на минитѣ да направи изменение въ качеството и ценитѣ на въглищата въ то-

ва направление? Имайки се подъ ржка статистическитѣ данни, които архивъ на мини „Перникъ“ дава и вземайки подъ внимание главно тритѣ най-главни консуматора на нейнитѣ въглища, а именно: Б. Д. Ж., частнитѣ лица и индустрията въ България, могатъ да се направятъ следнитѣ размишления:

Б. Д. Ж. главно употребяватъ отъ неприсетитѣ каменни въглища, а отъ пляката и IV кач. никакъ. Но въ 1928 г. Б. Д. Ж. се ориентиратъ къмъ III-то кач., като сж намѣрили по-голѣма, по една или друга причина, изгода, безъ разбира се да представатъ да консумиратъ въ почти сжщия мащабъ и отъ неприсетитѣ въглища. За частнитѣ лица най-изгодно за употребление е било I-во кач. и като такова най-много то се е търсило. Но въ последствие тукъ става ориентирание съ II-то кач. Това се дължи на единствената причина, че разликата въ ценитѣ е била чувствително голѣма и сж предпочитали затова II-то кач., като по-евтино. Това се вижда отъ следниятъ фактъ, че хора, които сж получавали въглища по привилегировани цени, сж продължили да консумиратъ отъ I-то кач. За индустриални цели най-изгодно е IV кач. и единствено индустрията е консумирала IV кач. и пляка. Но същевременно забелязва се, че проценто употребяването на IV кач. въ индустрията, започва да се намалява, като за останалитѣ качества процента се увеличава.

Водима отъ такива извлечения „Перникъ“ въ желанието си да угоди на своитѣ клиенти, намали, както казахме по-горе, цената на I-то кач., като по качество си остана почти сжщото. Съ това „Перникъ“ подпомогна на частнитѣ лица да се повърнатъ къмъ I-то кач. А съ подобренито си на IV кач. (III-о ново) ще може да задоволи нуждитѣ на Б. Д. Ж., които както се каза се ориентиратъ къмъ III-то качество, а сжщо ще може така да се пласира, тъй като индустрията, най-голѣмия и почти единственъ консуматоръ на това до сега качество, процентно започва да намалява, както се каза консумираното отъ това IV старо качество.

Търговия, финанси и земедѣлие

Борисъ полъ Ивановъ — студентъ

Общъ прегледъ на народното ни стопанство презъ 1929 год.*)

Годината 1929 е интересна и характерна въ много отношения за нашето народно стопанство. Предвижданията и очакванията които се правѣха за нея презъ 1928 год. почти не се оправдаха. Това стана по много и обективни причини, които лежахъ вънъ отъ кръга на възможноститѣ на българския

стопанинъ, въ повечето случаи. Още по се засилваха тия очаквания отъ реализацията на стабилизационниятъ заемъ, а сжщо така и слабия стопански напредъкъ на страната презъ 1928 год.

Презъ първата половина на 1929 год. имаме известно засилване на стоковото и кредитно обръщение, което нѣщо пъкъ отъ своя страна повлече и едно слабо покачване на ценитѣ.

*) Даннитѣ сж взети отъ месечнитѣ известия на Б. Н. Банка и Дирекцията на Статистиката.

Външната ни търговия за първите 8 месеци на 1929 год. сравнена с тая през същите месеци на 1928 год. сочи на следното положение:

1928 год.	1929 год.	Разл. за с/ка на 1929 г.
Вносъ	Вносъ	Разл. за с/ка на 1929 г.
бройки 117975	бройки 224217	бройки + 106242
тона 217824	тона 304467	тона + 86643
хил. лв. 4608240	хил. лв. 5549056	хил. лв. + 940816

1928 год.	1929 год.	Разл. за с/ка на 1929 г.
Износъ	Износъ	Разл. за с/ка на 1929 г.
бройки 677143	бройки 376128	бройки — 301015
тона 221985	тона 155931	тона — 66054
хил. лв. 4044772	хил. лв. 3865421	хил. лв. — 179351

Или общо за същия период и същите години:

1928 год.	1929 год.
Вносъ 4608240 хил. лв.	Вносъ 5549056 хил. лв.
Износъ 4044772 хил. лв.	Износъ 3865421 хил. лв.
— 563468 хил. лв.	— 1683635 хил. лв.

Това повишение на външната ни търговия се отрази и върху девизните запаси на Народната Банка, които от 3,290,006 лв. на 31 XII 1928 год., се намалиха на 1,638,292 лв. на 31 VIII 1929 год. или имаме едно намаление от кръгло 50%.

Това намаление на девизната наличност, повлече едно увеличение на реесконтата (кредита). Така портфейла на Б. Н. Б. от 558 мил. лв. в началото на годината достигна до 1021 мил. лв. на 30 Юлий. Ето защо, Народната Банка се принуди да увеличи сконтния процент на м. юлий от 9 на 10%. От тук и увеличението на сконтния процент и у другите кредитни институти, само че въ различна степен.

Въ земеделското производство действителността пакъ опроверга очакванията. Това се дължи най-вече на извънредно суровата зима която измрази зимните посъви, та населението ги замъня отпосле съ летници. Въ частности, разликите сж още по голъми, така грамадно намаление показва пшеницата. Напротив реколтата на царевицата по своето изобилие държи рекордъ по отношение почти на всички години отъ освобождението до днесъ. Сравнена съ 1928 год. тя показва едно почти двойно увеличение.

Тютюневата реколта показва също така едно чувствително увеличение — около 15 мил. кгр. за 1928 г. за 1929 год. се очаква около 25 — 30 мил. кгр. или едно 45 — 50% увеличение.

Застъта площ съ зърнени растения презъ 1928 и 1929 год. е следната:

1928 год.	1929 год.	Разл. за 1929 г.
2468768 хил. ха	2568534 хил. ха	+ 99.7 (100) хил. ха

Производство въ тона:

1927 год.	1929 год.	Разл. за 1929 г.
26230122 тона	25421109 тона	— 809013 тона

Както се каза и по-горе намалението на производството се дължи на обективни природни причини.

Застъта площ и добивъ по култури (зърнени) за 1929 година.

	Хектари	Квинтали
Пшеница	1058932	9019372
Ржжъ	212551	1958674
Смвсъ	93175	9318734
Ечмикъ	245021	2344273
Овесъ	131898	1501394
Лимецъ	9041	9078249
Просо	32174	344313
Царевица	780061	9161817
Оризъ	6191	94283

Това намаление на зърненото производство се отрази и върху износната ни търговия; така:

Износъ презъ I—VIII месеци вкл. за 1928 и 1929 г.

1928 година	
Пшеница 14230 тона за	112426 хил. лв.
Ржжъ 5771 " "	34091 " "
Тютюнъ 16760 " "	1487271 " "
Яйца 6839 " "	370039 " "
Ечмикъ 24124 " "	209117 " "
Царевица 35893 " "	215152 " "

1929 година	
Пшеница 1601*) тона за	11816 хил. лв.
Ржжъ 3684**) " "	22225 " "
Тютюнъ 13788 " "	1966066 " "
Яйца 8044 " "	483315 " "
Ечмикъ 8999***) " "	48259 " "
Царевица 47465 " "	286732 " "

При това неблагоприятно положение на земеделското ни производство вносътъ превъши износътъ съ повече отъ 2 милиарда лева.

Едва въ края на годината вноса почна да намалява, което сочи вече на една преситеност на пазаря, надминала покупателните сили на населението.

Това затягане на пазаря накара много търговци, които имаха голъми запаси отъ стоки да понижатъ цените имъ.

Протестираните полици за периода отъ I до VI месеци вкл. за 1928 и 1929 години сж въ следното положение:

1928 год.	1929 год.
87466 бр. за 608206887 лв.;	86852 бр. за 674835730 лв.

Две думи и за държавните приходи.

Постъпили сж презъ текущата финан. год. до края на м. Августъ (за 5 месеци) редовни приходи 2,126 мил. лв. срещу 7,659 мил. лв. за същия периодъ на миналата фин. год. или съ 57 мил. лева повече за 1929 год.

*) Презъ Юни, Юли, Августъ не изнасяно.

**) Презъ Май, Юни, Юли, Августъ не изнасяно.

***) Презъ Юни не изнасяно.

НАШИТЪ ПРОФЕСОРИ

Отъ Б. Преславски.

О. АНДЕРСОНЪ

Голѣмъ човѣкъ. Не само по числото на килограмитѣ и величината на главата, но и по съдържанието на последната. По специалност — статистикъ, но за хатѣръ предава и други науки. Заедно съ г. Долински е членъ на Върх. Статистически Съветъ, кждето мнението му не търпи корекции.

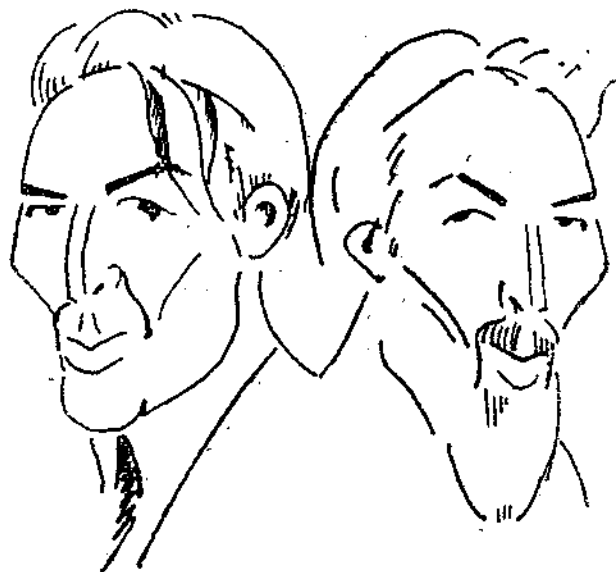
Има слабостъ къмъ цифритѣ, кокошкитѣ и каскетитѣ.

Всички езици, освенъ български владѣе отлично. Разбира отъ окултизмъ и постоянно разговаря съ духа на Пчебушовъ. Разправятъ, че на нѣкакъвъ си статистиченъ конгресъ отрѣзалъ такава квитанция на Pearson, че последния съ аеропланъ си заминалъ веднага за Лондонъ.

Е за увеличаване естественния приръстъ на населението по отношение $\%$ на момчетатата.

Любо.

Отъ Б. Преславски

Н. В. ДОЛИНСКИ.

Колега на г-нъ О. Андерсонъ и специалистъ по Икономическитѣ науки. Въ зависимостъ отъ времето и др. „респективни“ причини, като лѣто, плажъ, курортъ и т. н. си бръсне брадата.

По отношение преподаването на Икономията и Политиката е „maestro“, но фразитѣ съ които се изразява сж толкова „кжси“, че до като имъ чуешъ края забравяшъ началото до срѣдата.

Думичката „респективно“ заема почетно мѣсто въ всѣка лекция. Презъ Юний всѣки студентъ отъ IV семестъръ, го вижда въ сѣнищата си по нѣколко пжти. Ергенъ е — носи се слухъ, че билъ последователъ на Шопенхауера.

Любо.

СТУДЕНТСКИ ВЕСТИ

Настоятелството на Студентското Дружество замолва всички възпитаници на Търгов. Академия кждето и да се намиратъ тѣ, сами или чрезъ свои близки, да съобщятъ точниятъ си адресъ до Студентското Д-ство, съ което ще помогнатъ и улеснятъ последното, въ осъществяването на ония задачи които то си е поставило въ своята програма на дейностъ и които несъмнено могатъ и ще трѣбва еднакво да интересоватъ както тѣхъ, така и иднитѣ наши колеги.

На 27 Декември 1929 год. Дружеството уреди между студентитѣ колегиална среща, на която бѣха поканени и г-да професоритѣ съ семействата си.

Изпълнени бѣха съ голѣма вещина и особень успѣхъ редица концертни и литературно-музикални номера.

Студентскиятъ хоръ изпѣ „Gaudemus igitur“ и др. пѣсни. На присѣдстваващитѣ професори и студенти бѣха устроени весели и приятни изненади.

Всрѣдъ едно чувствително повишено настроение и голѣма задушевностъ между г-да професоритѣ, тѣхнитѣ семейства и студентитѣ срещата продължи до късно презъ нощта.

Дружеството е почнало печатането на учебникъ по *Обща теория на счетоводството* отъ г-нъ проф. Ф. Белмеръ. Той ще бѣде издаденъ въ два тома. Първиятъ отъ тѣхъ ще излѣзе отъ печатъ къмъ 1. III, 1930 год. въ 25 коли и ще костува 200 лв. а втория — къмъ срѣдата на месецъ Май. Неговата голѣмина и цена ще бждатъ съобщени допълнително. На всѣки случай той не ще струва повече отъ 150 лв.

За записването на абонати е пусната предварителна подписка. Д-вото е готово да отговаря на всички запитвания по неговото издаване и условията на добавянето му.

На 22 Декемврий 1929 г. недѣля — 10 часа сутринята — въ салона на Търг. у-ще се състоя годишниятъ актъ на Академията. Рекорътъ г. Ц. Кананджиевъ даде подробенъ отчетъ за дейността на последната. Следъ това г-нъ проф. Ив. Константиновъ прочете рефератъ на тема: „Произношение на чуждитѣ езици и фонетика“. Масово стеклитѣ се студенти съ своето присѣствие дадоха изразъ на привързаността си къмъ своята „Alma mater“, а официално поканенитѣ гости, между които личаха кмета на гр. Варна г-нъ Н. Поповъ, секретаря на Търг. Камара г-нъ Св. Грековъ, членове отъ сжщата, директора на Нар. Банка въ Варна г-нъ П. Поповъ и др. подчертаха интереса и вниманието си къмъ нашия институтъ.

Хорътъ при Студентското Д-во въ намалень съставъ отъ 13 души на Бждни вечеръ и Коледа направи посещение на г-да професоритѣ, г-да членоветѣ на Камарата, на нѣкой варненски семейства съчувстващи на студентството и на тукашнитѣ свои колеги.

Хорътъ съ своята дисциплинираностъ и добре изпълненъ, въ всѣко отношение репертуаръ, направи неизличими впечатления на всички семейства, които указали му голѣмо гостоприемство го изпращаха съ възторжени чувства на одобрение.

Мили и трогателни картини представляваха онѣзи моменти отъ коледуването, когато разчувствували се бивши стари студенти се просълзяваха предъ хубавитѣ, но далечни възпоменания за нѣкогашния тѣхень студентски животъ, извикани отъ веселитѣ или пъкъ тжжовни напѣви на стари и нѣкога пѣти отъ тѣхъ студентски пѣсни и химни.

Настоятелството на цѣлото Студетско Д-во скъпо ценейки указаното гостоприемство на хора отъ страна на всички посетени семейства, изказва свойтѣ и тия на всички студенти, най-голѣми благодарности.

Презъ коледната ваканция, дружеството устройваше въ повечето празнични дни танцови забави, които бѣха посещавани отъ повечето варненски студенти и отъ отбранъ кръгъ варненски граждани.

Получено е въ редакцията отъ Здружението на счетоводителитѣ въ Варна следната резолюция, взета на 8. XII. 1929 год. следъ прочитането на рефератъ отъ проф. г. Ф. Белмеръ на тема:

„Измѣнение на законитѣ въ свръзка съ въпроса за ревизия и контрола на кредитнитѣ, търговски, индустриални и кооперативни предприятия.“

РЕЗОЛЮЦИЯ:

1) Да се регламентира званието на счетоводителя, ревизора и експерта чрезъ установяването на образователенъ и практически цензъ и специални изпити.

2) Да се предостави изпълнението на експертни, ревизиони и организационни счетоводни работи изключително на счетоводители, които притежаватъ съ свидетелство званието експертъ и ревизоръ.

3) Да се уредятъ специални колегии на счетоводители експерти и ревизори, за функционирането на които трѣбва да бждатъ изработени специални правилници.

4) Всички държавни, комунални, публично-правни, банкови, кооперативни и акционерни предприятия да се задължаватъ да държатъ на длъжностъ — счетоводители лица, които се явяватъ членове на колегията на счетоводителитѣ, ревизоритѣ и експертитѣ. При липса на тѣква счетоводители, баланситѣ на тия предприятия придобиватъ официаленъ характеръ, само когато сж приподписани отъ членове на счетоводната колегия.

5) Задължаватъ се всички кредитни учреждения въ страната да откриватъ кредитъ на предприятия само срещу баланси, подписани отъ членове на районата счетоводителска колегия.

6) Поне единъ членъ отъ контролния комитетъ на всички предприятия, изброени въ пунктъ 4, трѣбва да бѣде назначенъ измежду членоветѣ на колегията на счетоводителитѣ, ревизоритѣ и експертитѣ.

7) При случай на мораториумъ, несъстоятелностъ, подѣлба и ликвидация, съответнитѣ вещи лица трѣбва да бждатъ назначавани измежду членове на счетоводителска колегия.

8) Горнитѣ положения трѣбва да легнатъ въ основитѣ на специаленъ законъ, при изработването

на който, както и на правилника за прилагането му да бже свикана комисия отъ вещи лица съ задължително участие на представители на съществуващите счетоводителски организации въ страната.

Студентскиятъ „Столъ-Клубъ“ при Дружеството продължава да функционира успѣшно до днесъ. Неговата дейность е графично изобразена въ приложения тукъ балансъ.

БАЛАНСЪ

на
СТУДЕНТСКИЯ „СТОЛЪ—КЛУБЪ“ въ гр. Варна
къмъ 31 Декемврий 1929 год.

№ по редъ	Наименование	Оборотъ		Остатъци	
		Dt лева	Kt лева	Dt лева	Kt лева
1	Каса	111763	109177	2586	
2	Членове	101064	86533	14531	
3	Експлоатация	99980	99980	—	
4	Разни Лица	14876	12904	1972	
5	Мобили и обзавеждане	4916	2206	2710	
6	Капиталъ	2724	9574	—	6850
7	Членове по Гаранция	1400	9700	—	8300
8	В. П. Банка	8092	8000	92	—
9	Калкулац. разлика	78	990	—	912
10	Фондъ обзавеж. Студ. Столъ	—	5829	—	5829
		344893	344893	21891	21891

Дружеството чрезъ своя председателъ е влѣзло въ връзка съ софийския градски комитетъ по постройката на Студентски домъ въ София, който до голѣма степенъ е подпомогнатъ морално и субсидиранъ отъ международната студентска самопомощь.

Настоятелството на студентската Туристическа секция — „Орлови гнѣзда“ благодари на Студентското Д-во отъ свое име и отъ името на всички студенти — туристи, за дето отстъпи салона на 2 т. м., да се даде танцова забава въ полза на клона.

Настоятелството

ФАБРИКА „КИРИЛЪ“

АКЦИОНЕРНО ДРУЖЕСТВО ЗА ЮТЕНИ ИЗДѢЛИЯ

Варна — Пловдивъ

Произвежда всички видове зебла, чулове за тютюневъ амбалажъ и карпети (пжтеки).

Цени и условия най-износни.

Телеграми: „КИРИЛЪ“.

3—3

Телефонъ Варна № 331
Пловдивъ № 675

УПОТРѢБЯВАЙТЕ РАФИНИРАНИТЪ

СЛЪНЧОГЛЕДОВИ И КОКОСОВИ МАСЛА,

които по вкусъ и качество напълно замѣстватъ скжпитѣ чуждестранни такива. Съ това ще насърдите българскиятъ земеделецъ, родната индустрия и ще спрете износа на стотици милиони български левове.

3—3

ПАПИРОСИТЪ

„МОМИЧЕ“

се предпочитатъ винаги отъ истинскитѣ пушачи.

3—3

Акционерно Д-во за памучни прежди „ЦАРЬ БОРИСЪ“

ВАРНА

Производство на първокачествени памучни
прежди - сурови, боядисани и избълени.

За Телеграми: БОРИСЪ. 3—3 Телефони № № 64 и 117.

„ТЕКСТИЛЪ“

Акционерно Дружество
КАПИТАЛЪ 30,000,000 ЛЕВА

Памучно предачество и тъкачество
Производство на български платна
- бълени и небълени, оксфорди
и докуми.

Телефони: 170 и 332.

3—3

За телеграми: ТЕКСТИЛЪ.

„КОРАЛОВАГЪ“

БЪЛГАРСКО АКЦИОНЕРНО Д-ВО

ЗА СТРОЕНЕ КОРАБИ, ЛОКОМОТИВИ и ВАГОНИ

ВАРНА.

Строежъ на кораби и всички видове лодки като:

Моторни, рибареки, спортни, луксозни, платноходни и други.

Строежъ, монтажъ и поправка на всякакви видове
машинни инсталации.

Специаленъ отдѣлъ за желѣзни конструкции, резервуари
и електроженни заварки.

Гарантирана, веща и прецизна работа при най-конкурентни цени.

3—3

Телефонъ № 326.